

Bertram - SLÆGTEN.

I det her efterfølgende, der er en Fortsættelse af de af Karl M. Hansen nedskrevne "Slægtsminder", skal fortælles om hans Hustrus, Maren Hele-
ne Bertram's Slægt:

Hendes Farfar var Terman Bertram i Langager i Skodborg, hendes Morfar var Laus Kjør i Gaarden Røjgaard, ogsaa i Skodborg. Den første var gift med Gertrud Andreassen fra Løborg og den sidste med Maren Paaske fra Skodborg. Om disse to Ægtepar skal her fortælles, og vi begynder med det sidste.

Laus Mathias Kjør - Navnet skrives i Kirkebogen skiftevis med e og æ - er født d. 28. November 1803 som ægtefødt Søn af Gmd. og Underkontrolør Niels Nielsen Kjør og Hustru Mette, f. Lauridsen; han er sikkert født paa den Gaard: Skodborg "Røjgaard", som han og hans Hustru, Maren Paaske, senere boede i. Hans Fader, Niels Nielsen Kjør var gift to Gange, første Gang 7. Februar 1795 med John Jepsens Enke Mette Lauridsdatter; derved blev han Stiffader til hendes Søn af første Ægteskab Jeppe Duus Johnsen, som senere skal omtales. Mette var Datter af Laurids Mathisen og Hustru Maren Thomasdatter og er født 4. Marts 1766, sandsynligvis paa Røjgaard, som hendes Forældre sikkert nok paa den Tid har ejet. Allerede 16 Aar gammel blev hun gift med John Jepsen, der døde 20. September 1794. Allerede 7. Februar 1795 blev hun gift med Kontrolørbetjent Niels Kjør, en Søn af Skovfoged Niels Pedersen Kjør og Hustru Maren fra Agtrup i Bjert Sogn, Syd for Kolding Fjord. I dette Ægteskab var der 2 Døtre og 2 Sønner. Døtrene hed Abelone og Marie, der begge døde ved Ulykkestilfælde. Abelone, der var den ældste af Sæskendeflokken, slyngede og gled i Leg ved Vintertid paa Isen under en Vandrende, som var anbragt oplagt paa Støtter mellem Brønden og Stalden; hun havde fat i Renden med Hænderne og rev derved Renden ned over sig, og den faldt saa uheldig, at den slog hende ihjel i Faldet. - Under sin Leg sang hun paa denne Salme: "Drag Jesus mig dog efter dig." Hun blev knap 8 Aar gammel. Den anden Datter, som blev voksen, druknede i en Mergelgrav lidt Syd for Gaarden; idet hun skulde hente noget Sand under Brinken, gled hun og omkom derved. Ægteparrets 2 Sønner hed Lorens og Laurids (Laus Kjør). Den første blev, saa vidt jeg ved, ansat som Patrouillebetjent sammen med Halvbroderen Jeppe Johnsen. Moder har fortalt derom et Par Gange, og fortalt det saaledes, at disse to Halvbrødre patrullerede sammen ved Nattetide, ledsagede af en stor Hund, vistnok en "Grand danois". Laus, der er født d. 28. Novbr. 1803, var sikkert yngste Barn; han fik "Røjgaard" og giftede sig d. 15 September 1827 med Pigen Maren Paaske.

Maren Paaske var født d. 8. Januar 1806 i Skodborg. Hendes Forældre var Kresten Olufsen Paaske og Anna Laursen. Kresten Paaske var Søn af Ole Hansen Paaske og Hustru Karen Kristensdatter. Han var født 1782, og han og Anna Laursen blev gift 1804. Han døde 1814, og Enken blev derefter gift med Kontrolør Jens Duer, Skodborg. Kresten Paaske og Anna var vistnok ret velstaaende Folk; thi det fortælles, at da den danske Valuta gik Konkurs 1813, havde de betydelige Tilgodehavender, for hvilke de til fuld Dækning måtte modtage de dengang gældende Pengesedler, der - som det viste sig - var ganske værdiløse, da Danmark paa den Tid hverken i Sølv eller Guld havde nogen Metal-Møntfod.

Kresten Paaske og hans Hustru havde i deres Ægteskab fire Børn, nemlig:

Maren, Marie, Ole og Kirsten. Marie, som var ugift, tjente i mange Aar hos en Tante og Onkel - Sæbekoger A. Bentzen - i København, og hun blev ved Testamente indsat som deres Universalarving, og efter hendes Død gik Halvdelen af dette Hjems Effekter og Værdier til Søsteren Maren Paaske og derfra atter delt mellem hendes Børn. Det er fra dette Hjem, det ovale broderede Silkeskilderi og forskellige andre antikke Ting hidrører, som nu findes fordelt i Familiens Eje.

Maren Paaske blev, som nævnt, gift med Laust Kjær i 1827, og de kom til at bo i Røjgaard, der var en stor Bondegaard, beliggende i den nordøstlige Del af Skodborg; dens Jorder, der grænsede ind til Lundegaards Arealer, var for en stor Del højtliggende og tørre; men dens Eng ned mod Kongeaaen var god og frugtbar. Laust Kjær og Maren fik to Børn: En Datter Mette Kjær, der er født d. 18. April 1828, og som senere havde en Gaard i Roust. Mette Kjær blev 1854 gift med Peder Andreas Bertram, om hvis Slægt der nu skal berettes. Hans Fader hed Terman Bertram eller Bertram-sen - begge Former bruges -, han var fra Langager i Skodborg Sogn; hans Moder Gjertrud Andreassen var fra Nyby i Løborg Sogn. Terman Bertram var Søn af Hans Bertram Termansen, hvis Forældre var Terman Madsen og Ieng (eller Jeng) Pedersdatter af Gram Sogn. Han var født 1751 og blev d. 29. November 1799 gift med Enke Ane Margrete f. Nielsen; hun var født 1758 og havde først været gift med Mads Hansen Paaske i Skodborg, og det er sandsynligt, at Hans Bertram har faaet Gaarden i Langager med hende. Han døde d. 24. Maj 1825, og hans Hustru døde d. 3. December 1828. Deres Søn er altsaa Terman Bertram, han er født d. 9. Marts 1801 og blev d. 26. Maj 1826 gift med Gjertrud Andreassen eller Kristensdatter, der var en Datter af Kristen Andreassen og Hustru Maren Petersdatter af Nyby i Løborg Sogn. Hendes Daabsattest, der er fremskaffet fra Landsarkivet i Viborg, udskrevet af Løborg Kirkebog, er ret mangelfuld og kan ikke oplyse, hvad Dag hun er født; der staar kun: "1799 den 23. August lod Christen Andreassen og Hustru Maren af Nyby deres forhen hjemmedøbte Datter Giertrud føre til Løborg Kirke, hvor Barnets Daab blev confirmeret."

Terman og Gjertrud fik 7 Sønner, af hvilke den ene maa være død som lille; de seks, der blev fuldvoksne, var: 1) Hans Bertram, f. 30/10-1826, døde ugift, 2) Kristian Bertramsen, f. 3/5-1830, g. m. Kirsten Frederikke Louise Hørlyk, f. 2/12 - 1836 i Bastrup, Vamdrup Sogn. 3) Peder Andreas Bertram, f. 13/4 - 1833, g. m. Mette Kjær, f. 18/4 - 1828 i Røjgaard. 4) Andreas Bertram, f. 6/7 - 1835, g. m. Sofie -- .5) Bertram Termansen Bertram, f. 30/3 - 1838, døde ugift. 6) Thomas Ludvig Bertram, f. 25/2 1842, g. m. Katrine Helene Due, f. 24/3 - 1839 paa Røjgaard. Han blev Gaardejer i Vesterbæk. De døde begge i 1876.

Gjertrud døde d. 24. August 1848, og hendes Egtefælle Terman Bertram døde samme Dato 8 Aar senere. Hos dem opholdt sig i mange Aar hendes Broder Peder Christensen Møller; om ham fortælles senere.

I Henhold til derom udstedte Bevilling - det saakaldte Kongebrev - ægteviædes Moder, Mette Kjær og Fader, Peder Andreas Bertram den 14/11 1854 i Moders Hjem paa Røjgaard i Skodborg. Den nævnte Bevilling, som endnu haves opbevaret, gav Tilladelse til, efter det sædvanlige kirkelige Ritual af en Præst at lade sig vie i Hjemmet uden forudgaaende sædvanlig Tillysning. Efter Brylluppet flyttede Fader over til Røjgaard, hvor Parret

saa som unge Ægtefolk opholdt sig, indtil de i 1856 købte af Hans Jørgen Olsen i Roust i Grimstrup Sogn en meget forældet Gaard.

Denne Gaard, der havde store Arealer, frembød en god Tumbleplads for Faders Energi og Virkelyst, og med al ungdommelig Mod og Evne gav han sig i Lag med Mergling og Mosekultur, som snart gav Frugt og Fremgang. Foruden Markens og Besætningens Pleje maatte han tillige til at tage sig af de gamle Bygninger, som ikke vidste, til hvilken Side de skulde falde, hvorfor de indtil da var blevne staaende; men denne Tilstand kunde ikke vedvare, og derfor skulde der ogsaa bygges; og efter faa Aars Forløb fik de bygget Stald og Lade efter den Tids større Stil: Laden var med Køreport langs igennem saa lang, at der kunde holde 5 Læs Korn efter hin - anden i Loen. Stalden var med murede Hvalvinger, men dengang paa Træbjælker, da der paa den Tid ikke var Jernbjælker til saadant Brug. Jern var paa den Tid meget mindre anvendt end nu om Dage; mange Steder, hvor nu anvendes Jern og Cement, benyttedes dengang Træ og Kalk eller Ler.

Til saadant Byggeforetagende krævedes store Forberedelser, idet Fremskaffelse af Byggematerialerne foregik paa den Maade, at de selv lod Murstenene forarbejde saaledes: Først Lerets Opgravning, Eltning, Formning og Tørring; dernæst Brændingen, som foregik i et til dette Brug gravet Jordhul, der gjorde Tjeneste som Ovn, hvori Lerstenene anbragtes saadan, at der var Kanaler til Fyringen, saa Varmen kunde forplante sig over hele Ovnens Beholdning. En saadan Brænding tog nogle Dage og tog mange Læs Klyne, som var frembragt af egen Mose. Det er jo en Selvfølge, at en saadan Arbejdsudfoldelse krævede betydelig lejet Hjælp; men det medførte alligevel et stort dagligt Arbejde i Husholdningen, da det var helt almindeligt, at Arbejdere og Haandværkere fik deres daglige Foræring hos Arbejdsgiveren, saa der under saadanne Forhold i Husgerningen var et stort Arbejde til en Husmoder og i dette Tilfælde til vor Moder, Mette Kjær, som med en Pige til Hjælp maatte sørge for Forplejningen til en Husstand paa 10 a 14 Personer, hvortil al Mad og Drikke fremstilledes af egne Produkter og ved eget Arbejde: Man kærnede selv Smørret, bagte selv Brødet og bryggede selv Øllet; tillige var der Malkning 3 Gange daglig den Gang saavel som Mælkens og Mælkeredskabernes Renholdelse, Flødens Kærning og Smørrets Behandling, der var Kvindegerning tilligemed Renholdelse, Vask og Barnepleje, og desuden deltog Kvinderne i Markarbejdet ved Bjergningen af Hø, Korn, Klyne og Kartofler, saa der maatte arbejdes haardt fra tidlig Morgen til sildig Aften.

Omkring Aaret 1860 opførtes en ny Staldbygning, og derefter gjordes der Forberedelse til en ny Lade, hvortil der i 1863 allerede var indkøbt Tømmer, men saa kom Krigen, og Fader blev indkaldt til Forsvaret, hvorfor Opførelsen af Laden maatte udsættes, og Forvaltningen af hele Bedriften var nu overladt til Moder samtidig med, at der nu var 4 Børn: Gjertrud, Maren, Therman og Fader, som nu lagde Beslag paa hendes moderlige Omsorg, Skønt Roust ikke just laa paa nogen strategisk fremskudt Plads for de militære Begivenheder, fandt Fjenden - en større østrigsk Militærafdeling alligevel Vej til Roust og slog Lejr paa Marken vest for Gaarden, hvilket havde til Følge, at de bogstavelig tømte Gaarden for baade Spise- og Drikkevarer - dog mod villig Betaling for de Varer, de fik; men som sagt, der blev intet levnet, saa de maatte selv laane Madvarer hos andre

for at møtte sig. Derefter gik det ud over den Beholdning af Tømmer, som var indkøbt til Laden; det huggede de til Pindebrænde til Brændsel paa deres Lejrplads.

Under Faders Fraværelse var det en Støtte for Moder, at hendes Forældre i 1858 solgte deres Gaard i Skodborg og flyttede til Roust, hvor de købte en Gaard, som laa kun ca. 1000 Alen nordøst for den Gaard, Fader og Moder ejede; men forøvrigt havde Krigen ogsaa lagt sin Skygge over dette Hjem, idet deres to Sønner - Moders Brødre - Kresten og Jens var med i Krigen, henholdsvis som Infanterist og Trainkonstabel. De var begge med ved Dybbøls Fald den 18. April 1864. Fader var derimod ikke kommen til Fronten; han gjorde Vagttjeneste i Korsør, da han paa den Tid havde en bullen Finger.

Efter Fredsslutningen kom de alle tre usaarede hjem, og nu kunde der atter tages fat; men nu var Tømmeret borte, hvilket de dog senere fik Erstatning for af den danske Stat; men Opførelsen af Laden maatte nu udskydes til Sommeren 1865. Der hengik saa knap $3/4$ Aar indtil d. 22. Februar 1866, da brændte Gaarden, og den 8. April samme Aar fødtes det 5. Barn, Sønnen Søren. Den følgende Sommer blev der nu yderligere travlt; thi nu skulde alle tre Bygninger genopføres, og det blev efter ^Uatiden en smuk og solid Gaard, der ejstes paa Tomten. Stuehuset fik Teglstens Tag, hvad der paa den Tid var helt usædvanligt paa Landet.

Til Indkøb af Gaarden, som vist kostede ca. 9000 Rigsdaler, og til Opførelse af de ny Bygninger krævedes mange Penge, og da Fader kun havde 2000 Daler = 4000 Kr. som Arvepart fra Hjemmet i Langager, og Moder kun havde 200 Daler, blev de forstrakt med Penge af gamle Morbroder - Peder Møller - som var flyttet med dem til Roust, og hvis eneste Arving Fader skulde være, mod at han fik livsvarigt Ophold derfor. Han var paa den Tid vel Ejer af ca. 6000 Daler, som altsaa Fader kom i Besiddelse af, og hvorved han blev i Stand til at arrangere hele Bedriften. Ved ihærdigt Arbejde gik det nu jævnt fremad; der var nu nye Bygninger, og Marken blev ved Mergling sat i Kultur, saa Gaarden blev den mest yderige paa Egnen der. Men efter 8 Aars Forløb efter Branden solgte de den i April 1874 til Forpagter Dose fra Sønderriis i Guldager Sogn for 13400 Daler = 26800 Kr., samme Aar, som vi fik Kronementen, og som Banen fra Lunderskov til Varde aabnedes for Trafiken.

Derefter købte Fader samme Foraar en gammel Gaard i Tjæreborg af en Mand, som mærkelig nok havde samme Navn - Hans Jørgen Olsen - som Manden, han købte Gaarden af i Roust.

Gaarden i Tjæreborg kostede 11400 Daler; men der udbetaltes kun 6400 Daler kontant ved Overtagelsen, da Gaarden havde en Aftægtsforpligtelse til et Par gamle Folk, og for denne Aftægtsydelse skulde 5000 Daler henstaa rentefri til deres Død, hvorefter denne Kapital var forfalden til Udbetaling.

Gaarden i Tjæreborg. Matrikel Nr. 9, var ved Overtagelsen i samme Tilstand, som den i Roust var, da de købte den: gamle Bygninger og u-merglet, saa nu begyndte Arbejdet forfra, først med Mergling og senere med Byggeri; men nu var Børnene voksede til, saa de kunde afbøde en Del af Arbejdet for Fader og Moder, og tilmed var de dyrkede Arealer af

mindre Udstrækning, da der var forholdsvis større Engarealer. Der gik nu nogle Aar, hvortil der ikke knyttede sig større Begivenheder, Døtrene skiftedes til at tjene og være hjemme; Maren tjente saaledes hos Morbror Kristens i Roust, hvor hun tillige lærte at væve, saa hun selv kunde væve sit Linned og Kjoletøj foruden en Del til hele Familiens Behov.

Saadan gled saa Tiden indtil 1880, da Maren den 19. Marts blev gift med Karl M. Hansen, efter at de havde været forlovet i nogle Aar. I den Tid indtraf enkelte Begivenheder, som især fastnede sig i min Hukommelse. Den ene var Søster Gjertruds Bryllup den 5. Februar 1879 med Møller Jørgen Nielsen fra Kværndrup paa Fyn, som paa den Tid havde Horne Mølle i Forpagtning. En anden Begivenhed indtraf omkring 1877, og som bragte Forstyrrelse i Smørproduktionen - Kærningen - og ytrede sig derved, at det var ganske umuligt at kærne Smør, d.v.s. der fremkom nok Smørkorn af Fløden; men det kunde ikke samles som sædvanlig i en samlet Klump. Mange forskellige Foranstaltninger blev prøvet for at komme over Kamaliteten, saaledes forskellig Varmegrad, forskellig Syrningsgrad og Fodring; men intet hjalp. Smørkornene kunde kun samles ved Smeltning, og derved var Smørret ødelagt som Salgsvarer, og Moder grød flere Gange over den indtrufne Tilstand. Da denne Tilstand havde varet en Tid, fik de Oplysning om en "klog" Mand i Øse, og det blev saa besluttet at søge "gode Raad" hos ham, og Gjertrud blev overdraget denne Henvendelse. Det forebyggende Middel, han gav som Raad for Kamaliteten, bestod i materielle Ting, f. Eks. Johannesrod, som skulde iblandes Foderet; men det havde ingen Indflydelse paa Fortrædeligheden. Saa fik de opspurgt en anden "klog" Mand i Jedsted eller Vilslev, og saa maatte Gjertrud paa Rejse over til ham. Hos ham fik hun nogle sammenrullede, forseglede Sedler, som skulde anbringes, een over hver Dør, som havde Forbindelse med Stalden, Foderloen og Mælkekammeret, og efter at der var gaaet 2 eller højst 3 Dage paa den Tid, der var ny Mælk efter nyt Foder, kunde der igen kærnes Smør, og senere var der ingen Ulemper i den Henseende.

Det her fortalte synes vel utrolig for nogle, men er alligevel reel Sandhed. Jeg var paa den Tid ca. 11 Aar og var - som Børn saa ofte er - en meget opmærksom Iagttager og var den, der lyste med Lygten for Fader den Aften, han borede Hullerne i Dørkarmens Overdel og anbragte i Borehullerne de foran omtalte, rullede Sedler.

Omtrent paa samme Tid døde Farbroder Ludvig og Moster Lene i Vesterbæk, og deres dalevende fire Børn kom i Pleje omkring hos Familien. To Dreng, Peder og Terman, kom til os i Tjæreborg, hvor Peder saa døde af Difteritis den Vinter, han gik til Konfirmationsforberedelse. Efter Farbroders og Mosters Død stillede Skifteretten deres Ejendele og Ejendom til Auktion, ved hvilken Lejlighed Fader tilligemed Morbroder Laurids i Roust og Ole Jensen fra Billum fik Gaarden tilslaaet for højeste Bud. Efter Købet af denne Gaard blev Karl Hansen fastet som dens Bestyrer, og jeg fik Pladsen som Hyrdedreng, 11 Aar gammel; men efter kort Tids Forløb blev Gaarden solgt og Fæstemaalet afviklet, men derom har Karl Hansen selv fortalt i sine "Slægtsminder". I Foraaret 1880 blev Karl Hansen og Søster Maren som omtalt viiede i Tjæreborg Kirke og bosatte sig derefter i Jerne, hvor Karl Hansen havde købt en Hovedparcel til Bebyg-

gelse; samme Foraar blev jeg konfirmeret og flyttede med de nygifte til Jerne, hos hvem jeg tjente den følgende Sommer for at hjælpe ved alt forefaldende, da der var travlt baade med selve Driften og Byggeriet.

Midt paa Sommeren fik jeg et Par Dage fri til et lille Besøg i Hjemmet i Tjæreborg, hvor de samtidig byggede en ny Stald tilligemed 8 Fag nyt Stuehus, og da jeg ved min Hjemkomst saa det gamle Træværk - Tømmer og Døre - henlagt udenfor Gaarden, opsøgte jeg en Dørkarm, hvori var anbragt en af disse Tryllesedler, der var indsat for Smørkamaliteten for nogle Aar siden, og jeg fik den frem af sit Skjul, idet jeg regnede med, at nu var den uden Indflydelse, da der nu byggedes ny Stald. Jeg pillede Lakken af og rullede den op, og den saa saaledes ud:

Jesus, Jesus, Jesus, Amen, Amen, Amen, x x x x x x
 x x Jesus, Jesus, Jesus, Amen, Amen, Amen, x x x
 x x x x x Jesus, Jesus, Jesus, Amen, Amen, Amen, x
 x x x x x x x x x x x x x

Efter at have læst og set dens Indhold, rev jeg den itu og kastede Stumperne, for at ingen skulde erfare min Nysgerrighed, da jeg, ifald det opdagedes, frygtede Ubehageligheder og Irettesættelse; men kedeligt er det, at jeg alligevel ikke opbevarede denne Seddel, da den nu vilde have været ret interessant.

Livet i Jerne gik derefter sin vante Gang med Afslutningen af Byggeriet og Indavlingen indtil November, da jeg kom i Handelslære hos Købmand P. A. Pallesen i Esbjerg.

Og hvorledes Livet senere formede sig for Søster Maren og Karl, derom har Karl Hansen selv fortalt i sine Slægtsminder, hvor han har skildret Maren som den gode Hustru og Moder, hun var; men inden jeg her afbryder Omtalen for Marens Vedkommende og henviser til Karl Hansens Slægtsminder, hvor hendes senere Liv er beskrevet, skal jeg omtale en lille Begivenhed, som fæstnede sig i den Grad i min Erindring, at den endnu staar fuldstændig klar for mig, og jeg mindes den nøje: Efter Brylluppet skulde det unge Par flytte sammen paa en Ejendom i Jerne, og den Dag, da Maren skulde flytte ind der, blev en Vogn belæsset med hendes Ejendele, og efter at Hestene var spændt for, og Maren havde sagt Farvel til Moder og vi tilstedeværende Søsken, steg hun og Fader paa Vognen - Fader skulde selv køre hende til Jerne - og jeg bemærkede da ved denne Lejlighed, at Fader havde Taarer i Øjnene, hvilket var en meget sjælden Begivenhed for Faders Vedkommende og et af de meget faa Tilfælde, at Fader røstes i den Grad, at saadant indtraf; men Maren var sikkert nok ogsaa den af Børneflokken, som med sit følsomme Sind fortrinsvis var Faders Hjerdebarn.

Hvad der herefter fremtidig vedrører Maren Helene Bertrams senere Liv og Levned, er fortalt i Karl Hansens "Slægtsminder", saa jeg vil nu her lade hende udgaa paa det nær, at hun omtales i en følgende kronologisk Optegnelse sammen med de øvrige af Søskenflokken, der er som følger:

1. Gjertrud Marie Bertram, født paa Røjgaard i Skodborg d. 7. December 1854, død i Esbjerg d. 29. Sept. 1927, gift i Tjæreborg d. 5. Febr. 1879 med Jørgen Nielsen, født i Kværndrup Præstegaard d. 1. Oktober

1851 og død i Skive d. 6. Juni 1935. Børn: Niels Magnus Nielsen, U.S.A.-Meta Andrea Nielsen, U.S.A. Petra Abalone Nielsen, Skive, Peder Bertram Nielsen, U.S.A., Rasmine Nielsen, død i Esbjerg, Laurids Marinus Nielsen, København, Anna Elisabeth Olga Nielsen, Esbjerg, Anna Bertram Nielsen, U.S.A. Hol ger Bertram Nielsen, U.S.A.

2. Maren Helene Bertram, født d. 10 Januar 1857 i Roust, død paa Stigaard i Gjesing d. 3. Januar 1908, gift i Tjæreborg d. 19. Marts 1880 med Karl M. Hansen, født paa Stigaard i Gjesing d. 15. August 1850, død samme Sted d. 20. Marts 1931. Børn: Hans, død; Andreas, Peder, Mette, død; Mette, Georg, Rasmine, død, og Frederikke Bertram Hansen.
3. Therman Bertram, født i Roust d. 17. Oktober 1859, gift paa Krogs-
gaardsmark i Tjæreborg Sogn d. 25. Marts 1885 med Pige Dorthea Præ-
stiin, født paa Krogsgaardsmark d. 5. Januar 1861. Børn: Hans Peder,
Peder Andreas, Karen Marie og Meta Bertram.
4. Peder Laurids Bertram, født i Roust d. 16. December 1861. Rejste i
1889 til Amerika, blev der gift d. 17. Oktober 1891 med Elisa Kri-
stoffersen fra Fensholt ved Odder. Børn: Mernos og Meta Bertram.
5. Søren Peder Bertram, født i Roust d. 8. April 1866, gift i Tjæreborg
d. 10. Oktober 1891 med Pige Maren Lauridsen, født d. 3. Februar
1866 i Hygum, V. Nebel Sogn. Hun døde i Esbjerg d. 6. Oktober 1935
og blev begravet d. 13. Oktober paa Tjæreborg Kirkegaard.
Børn: Peder Andreas Bertram, f. 21/2-1892 i Tjæreborg, gift i U.S.A.
Kristine Abalone Bertram, f. 8/4-1893, død i Tjæreborg d. 25/6-1893
Kristen Lauridsen Bertram, f. 8/10-1894 i Tjæreborg, gift i U.S.A.
Meta Abalone Bertram, f. d. 9/11-1896 i Tjæreborg.
Andreas Bertram, f. 24/11-1898 i Tjæreborg
Richard Bertram, f. 17/3-1901 i Tjæreborg, gift i U.S.A.
Laurids Bertram, f. 27/4-1903 i Tjæreborg
Kristine Bertram, f. 14/2-1905 i Sædderup
6. Hans Kristian Andreas Bertram, født i Roust d. 9. Februar 1872, død
samme Sted d. 28. August 1872

- - - - -

Efter Udløbet af min Tjenestetid hos Karl Hansen og Søster Maren i Jerne, kom jeg, som foran omtalt, d. 1. November 1880 i Handelslære hos Købmand P.A.Pallesen i Esbjerg, hvor jeg lærte i 4 Aar. Ved Afslutningen af min Læretid havde jeg ingen Plads og kom derfor hjem for at afvente en mulig senere Plads, hvilken ogsaa bød sig lidt efter Nytaar; men da Peder, som ogsaa var hjemme, tog Plads som Karl i Sønderjylland, og Terman skulde giftes ad Foraaret, vilde Fader og Moder helst beholde mig hjemme i Stedet for at leje en fremmed Karl, og jeg kom derved fra Handelen og over til Landbruget.

Terman og Dorthea fik efter deres Giftermaal en Ejendom paa Krogs-
gaardsmark, som de besad i ca. 48 Aar, og som de drev med stor Dygtig-
hed. - Mod Slutningen af 1887 kom Peder hjem fra Sønderjylland og over-

tog min Plads hjemme, hvorefter jeg tog Plads paa Krogsgaard, hvor jeg da lærte min Hustru at kende. Jeg var da udskrevet til Soldat og var beordret til at møde ved Infanteriet i Fredericia d. 1. November 1888. I April 1889 rejste Peder til Amerika, og da jeg, som Hornblæser, havde Militærtjenesten overstaaet, kom jeg atter hjem d. 3. Oktober 1889.

Det Bekendtskab med min senere Hustru, som blev indledet, da vi tjente sammen paa Krogsgaard, blev nu til Forlovelse og derefter Ægteskab d. 10. Oktober 1891, og ved samme Tid overtog vi Gaarden i Tjæreborg, efter at Hovedparten af dens Eng var udstykket og solgt i mindre Parceler. Fader og Moder var tilskrevet Aftagt paa Gaarden og døde der i Foråret 1902.

Under de daværende daarlige Tider kneb det med at besidde denne Gaard, da vi havde tabt nogen Kapital ved Jordhandel i Esbjerg, hvorfor vi solgte den i Efteråret 1904 for 17,500 Kr., efter at vi havde besiddet den i 13 Aar. Derefter købte vi en gammel Gaard i Sadderup for ca. 9000 Kr. og befriede os ved den Omsætning for ca. 8000 Kr.s Gældsbyrde, hvilket paa den Tid var mange Penge, hvilket vil forstaas ved at tage i Betragtning den Pris, 4400 Kr., Karl Hansen gav for den Ejendom, han købte i Jerne i 1880.

I Sadderup boede vi saa i 17 Aar og drev Gaarden der frem fra 7 Kreaturer og en Hest til 16 Kreaturer og to Heste, hvortil der endda var saa rigelig Avl, at der godt kunde fodres 2 & 3 Kreaturer mere. I 1921 solgte vi Gaarden i Sadderup, boede derefter 4 Aar i Guldager og købte i Slutningen af 1925 Ejendommen Jernevej 2 i Esbjerg af vor Svoger Jørgen Nielsen og Søster Gjertrud. Denne Ejendom besidder vi endnu paa den Tid, da dette skrives i 1936.

Stigaard i Gjesing ejes af Andreas Bertram Hansen, og Terman og Dorteaa har solgt Gaarden paa Krogsgaardsmark og bor nu ved Tjæreborg St. paa den Tid, dette skrives.

Jeg tror nu, jeg i Hovedtrækkene har skildret de Slægter, hvoraf Maren Helene Bertram har sin Rod, og paa en saadan Maade, at Efterslægten let kan orientere sig, og, om de ønsker det, kan fortsætte frem i Tiden, saa senere Generationer, som interesserer sig derfor, herigenem kan gøre Rede for deres Stamtræ.

Om den Side 1 nævnte Jeppe Duus Johnsen kan følgende meddeles: Han var født 27. Oktober 1786. Da han aftjente sin Værnepligt som Gardist, frelst han Kong Frederik den Sjettes Liv, idet han ved resolut og hurtig Optræden afværgede et den 27/7-1811 mod Kongen planlagt Attentat. Angaaende denne Tildragelse findes i "Gardet" for den 1. December 1931 en Beretning saalydende:

I 1810 kom den 25-aarige svenske Kornet Baltzer Vilhelm von Schmeefeldt til København for at konsultere en Læge. Han var en høj, smuk Mand, men næppe videre begavet. En Aften i Det kgl. Teater blev han forelsket i Arveprins Frederiks Datter, Prinsesse Juliane, og troede efter Prinsessens Blikke at dømme, at hun gengældte hans Indtagethed. I Breve erklærede han hende sin Kærlighed, men da han endog forsøgte at træn-

ge ind til hende i de kongelige Slotte, fik han Tilhold om ikke at komme i Nærheden af Fredensborg og Lyngby, de to Steder, hvor Prinsessen boede. Kort Tid efter blev han helt udvist af Landet.

Et Par Gange forsøgte han at komme tilbage over Helsingør, men blev begge Gange arresteret og atter sendt over Sundet. I Sommeren 1811 lykkedes det ham imidlertid at komme over til København fra Malmø, og da han erfarede, at Kong Frederik den Sjette Lørdag Aften den 27. Juli vilde komme til sit Palæ paa Amalienborg fra Frederiksberg Slot, stillede han sig paa Lur bag et Skilderhus bevæbnet med tre Pistoler, en uladt for kun at bruge den til at skræmme dem bort, der vilde formene ham Adgang. Efter hans eget Udsagn var den ene af de to ladte Pistoler bestemt til Kongen, hvis Majestæten nægtede hans Andragende om Tilladelse til at blive i Landet, og den anden til ham selv.

Da Mørket begyndte at falde paa, kom Kongen ridende, steg af Hesten inde i Slotsgaarden og gik tilbage ind i Porten for at gaa op ad Trappen. Rask traadte Schmeerfeldt frem og bad om Audiens i et meget vigtigt Anliggende. Kongen nægtede ham det, da han havde travlt, og sagde, han kunde komme igen den næste Dag. Schmeerfeldt krævede dog bestemt, at Kongen skulde høre ham nu, og da han begyndte at følge Majestæten op ad Trappen, ilede Adjudanten af Sted for at hidkalde de oppe ved Indgangen til Gemakkerne staaende Poster. Hurtig var Adjudanten dog tilbage, og da han vilde standse Schmeerfeldt, trak denne sin uladte Pistol og rettede den mod Adjudanten. Denne slog straks Pistolen ud af Haanden paa Kornetten, som derefter trak den ene af de ladte Pistoler og rettede den mod Kongen.

I samme Øjeblik ilede den i Porten staaende Garder Nr. 10 af 2. Kompagni, Jeppe Johansen, Skodborg, til og greb bagfra Kornetten i Kraven med et fast Tag. Det lykkedes ham at holde ham fast til de hidkaldte Gemakposter kom til og hjalp med at afvæbne Manden.

Den følgende Tid blev der afholdt lange Forhør, og Schmeerfeldt dømtes til at have sit Liv forbrudt. Kongen benaadede ham dog med livsvarig Fængsel i Citadellet, hvor Staklen døde som sindssyg i August 1834.

For sin Optræden modtog Garder Skodborg den 26. Januar 1812 Dannebrogsmændenes Hæderstegn. Han var mødt ved Livgardens 2. Kompagni d. 1. April 1809 som udskrevet af 1. jydsk Distrikt, Ribe Amt, 20 Aar gammel, og hjemsendtes 1. Juni 1819, hvorefter han fik Ansættelse i Toldetaten som Patruljebetjent. - Han døde i Vamdrup den 26. Januar 1870 som pensioneret Toldassistent 83 Aar gammel. - Han var som foran redegjort altsaa Halvbroder til Laus Kjær, og Familien regnede ham desaarsag som Farbroder.

Den Side 1 omtalte Niels Nielsen Kjær, der i sit første Ægteskab (med Enken Mette Lauridsen) blev Fader til Laus Kjær, blev anden Gang gift med Katrine Helene Duer, født vistnok 1781 og død 23. August 1861 paa Røjgaard i Skodborg, 80 Aar gammel. Hun var Datter af den gamle Degn i Skodborg, Marcus Jensen Duer og Hustru Ane Elisabet født Dahl. Niels Kjær og Katrine Helene blev gift 24. Juni 1809, og i Ægteskabet fødtes en Datter, der blev døbt Mette Kjær, og som døde 18. August 10 Maaneder gammel.

Skønt Katrine Helene ved hendes Datters Død paa en Maade gled ud af den kjærske Slægt, har jeg alligevel fundet det betimelig at omtale hende her, dels fordi hun ved Ægteskabet med Niels Kjær blev Stifmoder til Maren Helene Bertram og hendes Søskendes Bedstefader, Laus Kjær, og dels fordi Navnet "Helene" er taget efter hende, fordi hun var meget afholdt i Familien og nød i sin Tid efter Niels Kjærs Død Anseelse som Slægtens Ældste: Gamle Oldemor. Det var hende, som forærede vor Moder, Mette Kjær - altsaa den anden Mette Kjær - den fine gamle Salmebog med Fløjlsbind og Guldsnit og med Navnet Mette Kjær i Guldtryk, hvorved hun forstaaelig har tilknyttet Erindringen om hendes egen Datter af samme Navn.

Som Niels Kjærs Hustru nød hun hos Stedsønnen Laus Kjær Aftægt paa Røjgaard fra ca. 1825 indtil hendes Død 1861, og det er efter hende, Kendskabet om Tilberedningen af det bekendte rødgraa Plaster hidrører, hvis Anvendelse har været saa benyttet i Familien. Den var sammensat af Talg, helst Faaretalg, Bomolie, graa Galmejesten, pulv., Blyhvidt, tyk Terpentintin og Kampher.

Laust (Laus) Kjær døde ved Nytaarstid 1830, og 15. September 1832 giftede Enken Maren Paaske sig med Niels Peder Sørensen (Due) - almindelig kaldet Peder Due. Peder Due var fra Belle i Bjerger Herred - Belle ligger ca. $1\frac{1}{2}$ Mil øst for Vejle - han var født den 30. August 1796 og døde i Roust 10. August 1875. Han har altsaa været 36 Aar, da han giftede sig med Maren Paaske, der ved den Tid var 26 Aar og Moder til de foran nævnte 2 Børn Mette og Kristen. I Ægteskabet med Peder Due blev Maren Paaske Moder til 3 Sønner og 5 Døtre, der nævnes her sammen med Halvbroderen.

2. Kristen Kjær født 4/4-1830 i Skodborg, død 22/2-1924 i Roust, gift i Roust med Frederikke Hansen, født i Rousthøje 30/7-1839, død i Roust 28/9-1897. Børn: Johanne Kjær, født 4/5-1871 i Roust, gift med Niels Madsen Pedersen, født 19/8-1873 i Rousthøje.
3. Laurids Nielsen Due, født 15/3-1833 i Skodborg, død ugift i Varde 13/9-1917.
4. Søren Peder Due, født 25/10-1834 i Skodborg, død ugift i København den 27/2-1859.
5. Ane Jensine Due, født 13/1-1837 i Skodborg, død i Svendborg 14/10-1923, gift med Lokomotivfører Niels Pedersen. Børn: Theodor Pedersen, Læge, Peder Due Pedersen, Ingeniør og Direktør ved de frickske Fabriker i Aarhus, Jørgine Pedersen, Niels Due Pedersen.
6. Katrine Helene Due, født 24/3-1839 i Skodborg, død i Vesterbæk 17/10-1876, gift i Roust 1865 med Thomas Ludvig Bertram, født 25/2-1842, død i Vesterbæk 1876. Børn: Gjertrud Bertram, Niels Peder Bertram, Therman Bertram, Kristine Bertram.
7. Jens Klausen Due, født 19/12-1840 i Skodborg, død i Skodborg 24/7-1923, gift med Kristen Bertrams Enke, Kirsten Frederikke Lovise Hørlyk, født 2/12-1836, død i Skodborg under Verdenskrigen. Børn: Peder Due, Kristine Due og Dora Due.

Disse to Ægtepar saavel som den gamle Bedstemoder Maren Paaske danner Forbindelsesleddene mellem den duerske og den bertramske Slægt. Kristen Bertrams Enke Kirsten Due og hendes anden Ægtefælle Jens Due besad den gamle bertramske Gaard paa Langager, og Kirsten Hørlyk tilhørte den hør-

lykske Familie fra Bastrup ved Vamdrup.

8. Maren Due, født 24/11-1842 i Skodborg, død i Billumkjær 24/7-1912, gift 27/3-1867 i Roust med Peder Kjær Hansen, født i April 1843, død ca. 1920 og begravet i Billum. Børn: Olga Kjær, Hans Kjær, Martin Kjær, Søren Due Kjær, Leonhardt Kjær.
9. Ane Elisabeth Due, født 28/6-1846, død ugift i Varde 18/7-1936.
10. Kristine Dorteia Katrine Due, født 5/2-1850 i Skodborg, lever endnu, gift i Grimstrup med Karl Villumsen. Børn: Peder Due Villumsen, Marie Villumsen, Maren Villumsen.

Marie Villumsen blev 1912 gift med Sognefoged Peder Hansens Søn, Herman, fra Aarre.

Hos Therman Bertramsen og Hustru, Gjertrud Kristensdatter, havde hendes Broder, Peder Christensen Møller, Ophold i mange Aar, vistnok fra omkring 1830 indtil han i 1855 flyttede med deres Søn, Peder Andreas Bertram til Roust og derfra i 1874 til Tjæreborg, hvor han døde 1883, 92 Aar gammel.

Peder Møller, der ikke havde været gift, var i sine unge Dage Blytækker og udførte som saadan meget Arbejde ved Kirketage, senere beskæftigede han sig med Prangerhandel, særlig med Kreaturhandel, hvorved han tjente sig efter den Tid nogen Formue, da han var ædruelig, paapasselig og nøjeregnende. Han var en Tid Ejer af Vonsyld Kro, og under den Periode er det sikkert, han, sandsynligvis ved Auktion, er bleven Ejer af det høje Egetræs Chatol, der nu er i Uhrmager Therman Bertrams Eje, og seks svære Sølvskeer; baade Skeerne og Chatollet har sikkert tilhørt et Hjem over Middelstanden, der af en eller anden Grund er gaaet til Grunde. En saadan Formodning støttes af et gammelt Mageskiftedokument fra 1833 undertegnet af en Niels Sørensen Bock og Anna Christine Valentiner af Vonsyld. Dette Dokument har, antager jeg, i et eller andet Gemme sneget sig med i Chatollet og bekræfter nu til en vis Grad Formodningen om Chatollets Ophav og Tilstedeværelsen i Peder Møllers Eje.

Peder Møller var en meget selvfølede og stout Mand, der kun respekterede det solide og værdifulde, særlig tildrog Sølv et sig hans Respekt, ligemeget hvad enten det gjaldt Mønt, Smykker eller Brugsgenstande. Ret levende forestiller jeg mig ham, naar han som Pranger - Kreaturhandler - var ude paa Handel enten som Køber eller Sælger. Han var ridende paa en sort, dresseret Hest, havde Hjorteskindssadel, Sporer af Sølv, Ridekappe med Skulderslag med Hægte af Sølv, Vest med to Rader Sølvknapper, Sølvur og Merskumspibe med Sølvbeslag, og hans Handelsmotto lød saaledes: "Prutte haardt og betale redelig." Han drog som Regel ind i hver Kro paa hans Vej, købte sig en Dram og et Glas Øl og fortsatte derefter igen; dette havde det særlige Formaal at være vellidt og velset, naar han var paa Rejse med Kreaturer og trængte til Logi eller kunde paa en eller anden Maade komme til at trænge til Kroværtens Velvillie, hvis et Kreatur blev sygt eller noget andet uheldigt indtraf.

Tilføjelser.

1) Af den store Søskeneflok Moder, Mette Kjær, tilhørte, var kun hun og hendes Helbroder, Kristen Kjær, af Maren Paaske's første Egteskab, som

hun indgik den 15/9-1827 med Ungkarl Laus Mathias Kjær af Skodborg. Denne Helbroder, Kristen Kjær, ægtede Pige Frederikke Hansen, født 30/7-1839 i Rousthøje i Grimstrup Sogn; i dette Ægteskab fødtes kun et Barn, en Datter, Johanne Kjær, hun fødtes 4/5-1871 i Roust og blev gift med Ungkarl Niels Madsen Pedersen, født 19/8-1873 i Rousthøje. Dermed forsvandt Navnet Kjær, og Navnet Due, som Maren Paaske tilførte Slægten ved sit Giftermaal den 15/9-1832 med Niels Peder Sørensen (Due), gik ogsaa tabt som Slægtsnavn, idet ingen af Sønnerne efterlod sig mandlige Efterkommere, som kunde føre Navnet videre.

2) Af de foran nævnte Personer var foruden Jeppe Johnsen tillige Kristen Kjær og Sognefoged Peder Hansen, Aarre, dekoreret med Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

Rettelser: Side 1, Linie 12 "boede i" rettes til ejede. Side 2, Linie 13: efter Mette Kjær indskydes: der er født 18. April 1828, og en Søn Kresten Kjær. Side 4, Linie 20, "ejstes" rettes til rejstes. Side 5, Linie 7 f. n. "Jensen" rettes til Jessen. Side 6, Linie 16 "læst og set" rettes til set og læst. Side 7, Linie 4, det sidste Anna rettes til Arne.

Jeppe Sørensen Johnsen er født i Skodborg 27-10 1786
Esbjerg, den 10. September 1936.

Søren Peder Bertram.

S T A M T A V L E .

= = = = =

Peder Andreas Bertram

f. 1833 i Langager, *Skodborg*
d. 1902 i Tjæreborg.

Mette Kjør

f. 1828 i Røjgaard, *i Skodborg*
d. 1902 i Tjæreborg.

Terman Bertram

Gertrud Kristensdatter

f. 1801 i Langager, f. 1799 i Løborg,
d. 1856 sammestd. d. 1848 i Langager.

Laus Kjør

Maren Paaske

f. 1803 i Røjgaard, f. 1806 i Skodborg,
d. ca. 1830 smstds. d. 1890.

Hans B. Termansen

Kristen Andreasen

g. m. Ane M. Nielsen, g.m. Maren Peders-
datter.

Niels Nielsen Kjør

Kresten Olufsen
Paaske

g.m. Mette Lauridsen.

g.m. Anna Laursen.

Om den Side 1 nævnte Jeppe Duus Johnsen kan følgende meddeles: Han var født 27. Oktober 1786. Da han aftjente sin Værnepligt som Gardist, frelst han Kong Frederik den Sjettes Liv, idet han ved resolut og hurtig Optræden afværgede et den 27/7-1811 mod Kongen planlagt Attentat. Angaaende denne Tildragelse findes i "Garderbladet" for den 1. December 1931 en Beretning saalydende:

I 1810 kom den 25-aarige svenske Kornet Baltzer Vilhelm von Schmeerfeldt til København for at konsultere en Læge. Han var en høj, smuk Mand, men næppe videre begavet. En Aften i Det kgl. Teater blev han forelsket i Arveprins Frederiks Datter, Prinsesse Juliane, og troede efter Prinsessens Blikke at dømme, at hun gengældte hans Indtagethed. I Breve erklærede han hende sin Kærlighed, men da han endog forsøgte at trænge ind til hende i de kongelige Slotte, fik han Tilhold om ikke at komme i Nærheden af Fredensborg og Lyngby, de to Steder, hvor Prinsessen boede. Kort Tid efter blev han helt udvist af Landet.

Et Par Gange forsøgte han at komme tilbage over Helsingør, men blev begge Gange arresteret og atter sendt over Sundet. I Sommeren 1811 lykkedes det ham imidlertid at komme over til København fra Malmø, og da han erfarede, at Kong Frederik den Sjette Lørdag Aften den 27. Juli vilde komme til sit Palæ paa Amalienborg fra Frederiksberg Slot, stillede han sig paa Lur bag et Skilderhus bevæbnet med tre Pistoler, en uladt for kun at bruge den til at skræmme dem bort, der vilde formene ham Adgang. Efter hans eget Udsagn var den ene af de to ladte Pistoler bestemt til Kongen, hvis Majestæten nægtede hans Andragende om Tilladelse til at blive i Landet, og den anden til ham selv.

Da Mørket begyndte at falde paa, kom Kongen ridende, steg af Hesten inde i Slotsgaarden og gik tilbage ind i Porten for at gaa op ad Trappen. Rask traadte Schmeerfeldt frem og bad om Audiens i et meget vigtigt Anliggende. Kongen nægtede ham det, da han havde travlt, og sagde, han kunde komme igen den næste Dag. Schmeerfeldt krævede dog bestemt, at Kongen skulde høre ham nu, og da han begyndte at følge Majestæten op ad Trappen, ilede Adjudanten af Sted for at hidkalde de oppe ved Indgangen til Gemakkerne staaende Poster. Hurtig var Adjudanten dog tilbage, og da han vilde standse Schmeerfeldt, trak denne sin uladte Pistol og rettede den mod Adjudanten. Denne slog straks Pistolen ud af Haanden paa Kornetten, som derefter trak den ene af de ladte Pistoler og rettede den mod Kongen.

I samme Øjeblik ilede den i Porten staaende Garder Nr. 10 af 2. Kompagni, Jeppe Johansen, Skodborg, til og greb bagfra Kornetten i Kraven med et fast Tag. Det lykkedes ham at holde ham fast til de hidkaldte Gemakposter kom til og hjalp med at afvæbne Manden.

Den følgende Tid blev der afholdt lange Forhør, og Schmeerfeldt dømtes til at have sit Liv forbrudt. Kongen benaadede ham dog med livsvarig Fængsel i Citadellet, hvor Staklen døde som sindssyg i August 1834.

For sin Optræden modtog Garder Skodborg den 26. Januar 1812 Dannebrogsmændenes Hæderstegn. Han var mødt ved Livgardens 2. Kompagni d. 1. April 1809 som udskrevet af 1. jydsk Distrikt, Ribe Amt, 20 Aar gammel, og hjemsendtes 1. Juni 1819, hvorefter han fik Ansættelse i Toldetaten som Patruljebetjent. - Han døde i Vamdrup den 26. Januar 1870 som pensioneret Toldassistent 83 Aar gammel. - Han var som foran redegjort altsaa Halvbroder til Laus Kjør, og Familien regnede ham desaarsag som Farbroder.

Denne beretning er også omtalt i Gardetøggerne
år 2008